

Populaarimusiikin tutkimuksen metodipoturi

■ MERI KYTÖ

Marko Aho ja Antti-Ville Kärjä (toim.): *Populaarimusiikin tutkimus*. Vastapaino, Tampere 2007.

Populaarimusiikin tutkimus on alasta kiinnostuneelle opiskelijalukijalle suunnattu kirjoituskokoelma, joka on koottu suomalaisten populaarimusiikkia tutkivien kirjoituksista. Alaa on sen olemassaolon ajan vaivannut angloamerikkalainen fokus, mikä ilmenee paitsi englanninkielisenä tutkimuskirjallisuutena myös tutkimuksen kohteina, jotka ovat usein englanninkielisen (populaari)kulttuurin piiristä. Tätä fokusta toimittajat pyrkivät artikkelikokoelmassa aiheellisesti laajentamaan. He pitivät myös kansallisten populaarimusiikkien tutkimusta yhtenä kielellisen demokratian edistämiseksi kansainvälisillä tutkijafoorumilla.

Populaarimusiikin tutkimuksen metodologiaa ja luonnetta esitellään kirjassa perusteellisesti. Toimittajat ovat keränneet musiikillisen tiedon ”kontekstuaalista metadiskurssia” (s. 23) hengästymiseen saakka. Artikkelit ja päälukujen esipuhemaiset johdannot kattavat laajan kentän populaarimusiikin tutkimukseen soveltuvia apparaatteja. Populaarimusiikki ei ole pelkästään musiikillinen ilmiö, kuten kirjan toimittaja Antti-Ville Kärjä toteaa. Sitä se ei tunnu olevan tutkijoillekaan. Johdannossa ja artikkelien sivuilla määritellään populaarimusiikin käsitettä erinäisin ja toisinaan risteävin sekä täydentävin tavoin. Koska populaarimusiikki on ”sitä mitä ihmiset sanovat sen olevan” (s. 11), perusteellinen johdanto lisää kirjan soveltuvuutta oppimateriaaliksi.

Toimittajien lisäksi kirjoittajia ovat Johannes Brusila, Juha Korvenpää, Pekka Suutari, Esa Lilja, Atte Oksanen, Janne Mäkelä ja Taru Leppänen. Kirjoittajien tausta on etnomusikologiassa tai musiikkitieteessä, lukuun ottamatta Mäkelää, jonka ala on kulttuurihistoria, ja Oksasta, joka on sosiaalipsykologi. Edellä mainittujen alojen lisäksi on populaarimusiikin tutkimus Suomessa levinnyt kieli- tieteiden ja mediatutkimuksen pariin. Tämä kuvaa hyvin sitä monitieteisyyden kenttää, jolla populaarimusiikin tutkija Suomessa ja maailmalla toimii.

Artikkelit on jaettu kolmeen päälukuun: tuotanto, tekstit ja vastaanotto. Jäsenystä perustellaan olemassa olevan tutkimuksen painotuksilla sekä historiallisilla syillä. Ensi alkuun kulmikkaalta näyttävä jako osoittautuu monipuoliseksi ja palvelee hyvin aiheen käsitelyä. Tuotantoa käsitellään musiikkiteollisuuden ja -teknologian sekä ruohonjuuritason näkökulmasta. Teksteinä käsitellään musiikin rakenteita, lyriikkaa ja audiovisuaalisia kuvia. Vastaanottoa tarkastellaan faniuden, kehon nautintojen ja identiteettien kautta. Mainitaanpa eräässä artikkelissa esittävän populaarisäveltaiteen tutkimuskin (*performance studies*, käännös Marko Ahon), mutta vain nimeltä.

Populaarimusiikin tutkimus näyttää tästä jäsentelystä tarkasteltuna varsin kulutuskeskeiseltä. Kun painotetaan tuotantoraken-

teita, tulee kuuntelijasta väistämättä kuluttaja, jonka kokemusta tarkastellaan lähinnä tuotekehittelyn näkökulmasta. Kirjan artikkeleissa tuodaan esille ja pohditaan laajalti populaarimusiikin arvoasetelmia, johon sosiologi ja filosofi Theodor Adornon huolella siteeratut ajatukset tuoteistamisesta ja kuluttamisesta sopivat varsin hyvin. Myös teknologian ja autenttisuuden aiheita käsitellään populaarimusiikin tutkimuksen pohjalla virtaavina teemoina.

Populaarimusiikin vahvaa transfonista luonnetta (äänen sähköistä tallennettavuutta, muokattavuutta, välittämistä ja toistoa) käsitellään varsin kursorisesti vaikka äänentoistollisuus on yksi populaarimusiikin tunnusmerkeistä. Musiikin kuuntelu on hyvin erilaista riippuen siitä, missä tilassa tai olosuhteissa musiikkia nautitaan tai ollaan nauttimatta. Transfonia ilmiönä vaikuttaa tuotantotapoihin ja -mahdollisuuksiin sekä siten korostaa populaarimusiikin tuotteenomaisuutta. Eniten transfoniaa sivutaan musiikkiteknologia-artikkelissa, jossa muistutetaan äänittäjien ja miksaajien muusikkoutta lähenevästä työnkuvasta.

Tämä on tosin vain tuotannollinen osa. Lisäksi transfoniolla on suuri merkitys tuotteen satunnaiselle tai aktiiviselle kuluttajakuuntelijalle. Kuten Kärjä artikkelissaan ”Tuotannon teknologiaa” toteaa, voi populaarimusiikin lähtökohtana pitää teollisesti tuotettua ja levitettyä musiikkia. Miksipä ei myös *levytettyä* musiikkia? Aiheen problematisointi musiikin kuuntelijan kannalta olisi valottanut joitain monista populaarimusiikin implisiittisyyksistä, joita Brusila artikkelissaan ”Musiikkiteollisuus” ansiokkaasti

erottelee tähdentäen samalla, että on myös populaarimusiikkeja, jotka eivät ole joukkoviestinten välittämiä ja massoitain tuotettuja tai kulutettuja.

Kirjassa perehdytään myös keskusteluun populaarimusiikin arvosta. Toimittajat katsovat, että populaarimusiikki jää edelleen vähempiarvoiseksi, kun arvioidaan eri musiikinlajien kulttuurisia tai esteettisiä merkityksiä. Marginalisointi on varjostanut myös tutkimusta, mutta 2000-luvulla populaarimusiikkia tutkitaan Suomessa jo kaikilla musiikkialan yliopistolaitoksilla. Nyt maahan on saatu populaarimusiikin oppituolikin. Toisaalta marginaalilla on vastakulttuurisuuden puoleensavetävää vaikutusta, ”emansipatorista intressiä” (s. 130). On luontevaa tutkia sellaista musiikkia, jonka tutkija voi kokea ”hegemoniaa vastustavana” tai ”autenttisena”.

Kirjassa tuodaan esiin oppirakenteiden arvotuksia ja kiistakapuloita. Tekstejä on kiinnostavaa lukea kommentaareina muuhun kirjan sisältöön. Taru Leppänen nostaa artikkelissaan ”Populaarimusiikin yleisöjen identiteettejä kartoitamassa” esiin populaarimusiikin arkipäiväisyyden. Leppänen käsittelee kuulijuutta ja muistuttaa, että harvempi itse soittaa populaarimusiikkia. Useimmat harrastavat sitä todellakin kuuntelemalla. Esa Lilja osallistuu keskusteluun musiikkianalyysin puolustajana. Asenteet ovat muuttuneet tässäkin asiassa. Liljan mukaan ”viime vuosina on joka tapauksessa julkaistu monografioita ja artikkelikokoelmia, joissa analyysin puolustaminen ei vie palstatilaa itse analyysilta”.

Myös muissa aiheissa kirjan artikkelit keskustelevat keskenään ja

täydentävät toisiaan. Pystybasson soittajat ovat Juha Korvenpään ja Antti-Ville Kärjän mukaan pääosin miehiä, mikä johtuu soittimen koosta ja ergonomisista seikoista. Kontrabasistina tekee mieli huomauttaa, että soitto ei ole suoraan verrannollinen muihin voimaa ja kokoa vaativiin, kuten vaikkapa palomiehen, tehtäviin. Naisten soittimena pidetty harppu on sekin verrattain kookas instrumentti. Kyse on myös siitä, kuinka tyttöjen ja naisten musisointiin on suhtauduttu ja suhtaudutaan. Katsotaanko heidän soveltuvan enemmän laulamiseen vai ulkoisen soittovälineen hallintaan? Asiaa pohdiskelee artikkelissaan Taru Leppänen laajentaen samalla aktiivisten populaarimusiikin kuuntelijoiden ikähaarukkaa, usein oletetusta nuorisosta pikkulapsiin.

Artikkelit on kirjoitettu pääosin ilman tarpeetonta jargonia. Asiat esitetään selkeästi, joten kirjaan on helppo tarttua ilman tietämystä Teoston toimintaperiaatteista, Frankfurtin koulukunnan edustajien keskeisimmistä kritiikinkohteista tai distinktioteoriasta. Kokonaisuudessaan kirja luo varsin kattavan katsauksen populaarimusiikin tutkimussuuntauksiin ja tutkimuksenteon tapoihin. Teemojen ja näkökulmien runsaus tuottaa laajuudessaan kieltämättä pienoista yltäkylläisyyden tunnetta. Tähän viittaavat Esa Lilja artikkelissaan ja Marko Aho jälkisanoinaan, kun he ehdottavat monitieteistä työnjakoa ja entistä laajempaa vuoropuhelua eri tutkimusalojen edustajien kesken. Sen sijaan, että ”populaarimusiikintutkija” pyrkisi todentamaan kohteestaan kaikkea maan ja taivaan välillä, päällekkäisyyttä voi vältellä ja tarjota eri alojen tutki-

joille tilaa tuoda kentälle omat näkökulmansa.

Kirjoittaja on filosofian maisteri ja statusjäsen Musiikin ja näyttämötaiteen valtakunnallisessa tutkijakoulussa.